

УДК: 657.432.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

кандидат економічних наук, Олійник С. О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ

У статті розглянуто основи проведення аудиту дебіторської заборгованості як на рівні аудиторських фірм так і служб внутрішніх аудиторів суб'єктів господарювання. Досліджено проблемні аспекти методики аудиту дебіторської заборгованості, надання повної та достовірної інформації користувачам фінансових звітів. Обґрунтовано необхідність врахування нових вимог щодо аудиторських процедур. Обґрунтовано необхідність розробки програми аудиту дебіторської заборгованості для підвищення ефективності діяльності підприємства та запропоновано етапи і методику його проведення. Розкрито основні завдання внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості, проведення перевірки за умов комп'ютерної обробки даних. Запропоновано удосконалення методики аудиту дебіторської заборгованості за рахунок включення в програму аналізу дебіторської заборгованості.

Ключові слова: аудит, ефективність, якість аудиту, дебіторська заборгованість, програма аудиту, робочий документ аудитора, аудиторські процедури, аналітичні процедури, планування, етапи аудиту.

кандидат экономических наук, Олейник С. А. Особенности организации аудита дебиторской задолженности на предприятии/ Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев

В статье рассмотрены основы проведения аудита дебиторской задолженности как на уровне аудиторских фирм так и служб внутренних аудиторов субъектов хозяйствования. Исследовано проблемные аспекты методики аудита дебиторской задолженности, предоставление полной и достоверной информации пользователям финансовых отчетов. Обоснована необходимость учета новых требований по аудиторских процедурах.

Обоснована необходимость разработки программы аудита дебиторской задолженности для повышения эффективности деятельности предприятия и предложены этапы и методику его проведения. Раскрыты основные задачи внутреннего аудита дебиторской задолженности, проведение проверки в условиях компьютерной обработки данных. Предложено усовершенствование методики аудита дебиторской задолженности за счет включения в программу анализа дебиторской задолженности.

Ключевые слова: дебитор, дебиторская задолженность, долгосрочная дебиторская задолженность, текущая дебиторская задолженность, сомнительная дебиторская задолженность, безнадежная дебиторская задолженность, кредитная политика предприятия.

PhD in Economic, S. O. Oliynyk Features of the organization of the audit of debit restrictions on the enterprise/ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The article considers the bases of carrying out the audit of receivables both at the level of audit firms and services of internal auditors of business entities. The problem aspects of the method of audit of receivables, providing full and reliable information to users of financial reports are investigated. The necessity of taking into account new requirements

concerning audit procedures is substantiated. The necessity of developing a program of audit of accounts receivable for the increase of the efficiency of the enterprise activity was substantiated, and the stages and methods of its implementation were proposed. The main tasks of the internal audit of receivables are revealed, carrying out the verification under the conditions of computer data processing. Improvement of the methodology of audit of receivables due to inclusion in the program of analysis of accounts receivable is offered.

Keywords: receivable, accounts receivable, long-term receivables, current receivables, doubtful receivables hopeless receivables, credit policy of the company.

Вступ. Аудит дебіторської заборгованості є тим засобом, що може визначити її достовірне відображення у фінансовій звітності, сприяти підвищенню якості зібраної інформації, прозорості та достовірності даних щодо розрахункових операцій, пов'язаних з реалізацією готової продукції, товарів робіт та послуг.

Проблемним питанням аудиту дебіторської заборгованості присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: Ф. Ф. Бутинець, І. А. Волянчук, А. М. Герасимович, С. Ф. Голов, В. О. Шевчук, З. В. Гуцайлюк, В. П. Завгородній, Є. Петрик, Г. В. Савицька, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, та інші. Однак аналіз публікацій щодо аудиту дебіторської заборгованості підтверджує відсутність єдиної думки відносно мети та завдань аудиту дебіторської заборгованості.

Запорукою якісного аудиту дебіторської заборгованості є правильно проведене його попереднє планування, вибір адекватної стратегії та складання детального плану та програми даного напрямку аудиту. Також доцільною є розробка класифікатору можливих

порушень і помилок, ймовірність виникнення яких на конкретному підприємстві є значною.

Так, в програму аудиту дебіторської заборгованості можуть бути включені питання: перевірка критеріїв оцінки та визнання дебіторської заборгованості; нарахування резерву сумнівних боргів відповідно до облікової політики; перевірка правильності відображення дебіторської заборгованості від реалізації продукції (робіт, послуг та товарів); перевірка правильності кореспонденції і відображення операцій з обліку дебіторської заборгованості; відображення результатів операцій з дебіторською заборгованістю в регістрах обліку і формах звітності та інші.

При проведенні перевірки в умовах комп'ютерної обробки даних аудитор повинен з'ясовувати питання про технічне, програмне і математичне забезпечення комп'ютерів, а також системи обробки інформації. Аудитор повинен узгодити з керівником можливість залучення незалежного експерта з метою вивчення комп'ютерної системи підприємства, а також способів перевірки з використанням системи комп'ютерної обробки даних.

Як свідчить зарубіжний і вітчизняний досвід, аудиторська перевірка складається з окремих послідовних етапів.

Головна мета аудитора на підготовчому етапі це - визначення з метою та завданнями аудиту дебіторської заборгованості, аудиторським ризиком, аудиторськими процедурами, необхідними аудиторськими доказами, методами аудиту та скласти якісну програму аудиторської перевірки.

На підготовчому етапі аудитор проводить знайомство з бізнесом клієнта, управлінським персоналом, отримує загальну інформацію про організацію бухгалтерського обліку, обсяги реалізації та суму дебіторської заборгованості, знайомиться з результатами попередніх

перевірок, обліковою політикою суб'єкта господарювання, оцінює систему внутрішнього контролю, визначає, які документи та інформація йому необхідні для якісного проведення аудиту.

Важливу роль відіграє оцінка аудиторського ризику при перевірці дебіторської заборгованості, тобто необхідно визначити рівень ймовірності того, що суттєво викривлена інформація, яка є в обліку дебіторської заборгованості може бути не виявлена та вплине на достовірність фінансової звітності і результати фінансового стану суб'єкта господарювання.

Етап фактичної перевірки аудиту дебіторської заборгованості розпочинають з її інвентаризації. Мета на цьому етапі це встановлення існування (реальності) залишків дебіторської заборгованості на відповідних субрахунках обліку на підставі первинних та облікових документів. При цьому застосовують метод зустрічної перевірки, який використовується аудитором для достовірності та повноти перевірки залишків розрахунків з покупцями та замовниками, розрахунків за виданими авансами, розрахунків з іншими дебіторами. Така перевірка підтверджує якісні аспекти тверджень про права та зобов'язання, тобто встановлюю, що дебіторська заборгованість належить суб'єкту господарювання на конкретну дату.

Якість аудиторських процедур на фактичному етапі зменшує аудиторських ризик можливого викривлення інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності, надає впевненості аудитору в подальшому якісному проведенні аудиту дебіторської заборгованості.

Проаналізувавши запропоновані програми аудиту дебіторської заборгованості, слід зазначити, що на сьогодні не має типової програми аудиту, яка б відповідала сучасним вимогам якісного

проведення аудиту дебіторської заборгованості. Відсутній взаємозв'язок між метою, завданням конкретної аудиторської процедури, якісним аспектом перевірки. Ми погоджуємось з автором Г. М. Бескоста, яка для усунення цього недоліку пропонує розпочинати розробку програми аудиту дебіторської заборгованості з встановленням завдання на підтвердження якісного аспекту на кожну аудиторську процедуру [1].

Перевірка дебіторської заборгованості повинна відбуватися за класифікаційними групами дебіторської заборгованості. Так як кількість аудиторських процедур повинна бути оптимальною, нема потреби перевіряти всі операції з обліку дебіторської заборгованості. Бажано обирати тільки ті аудиторські процедури, які мають контрольне значення, взаємопов'язані. Якість програми повинна визначатися перевіркою якісних аспектів тверджень інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття в фінансовій звітності, а тому перевірка дотримання цих принципів є основною складовою частиною аудиту дебіторської заборгованості[4].

Перевіряючи стан дебіторської заборгованості на якісні аспекти тверджень фінансових звітів (існування, права та зобов'язання, наявність, повнота, оцінка вартості, вимірювання, подання та розкриття інформації) аудиторі необхідно провести аналітичні процедури.

Мета проведення аналітичних процедур дебіторської заборгованості повинна базуватися на потребах користувачів фінансових звітів. Методологія проведення аналітичних процедур та

їх результати повинні розкривати взаємозв'язок між інформацією про стан дебіторської заборгованості за звітний період, загальним напрямком зміни суми дебіторської заборгованості, ефективністю управлінських рішень, що надає змогу користувачам оцінити результати діяльності суб'єкта господарювання, та спрогнозувати свої рішення на майбутній період.

Основними показниками аналітичних процедур є оборотність дебіторської заборгованості; період погашення дебіторської заборгованості; середній період інкасації дебіторської заборгованості; коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості; частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів; ефект, отриманий від інвестування засобів у дебіторську заборгованість по розрахунках з покупцями та замовниками; коефіцієнт ефективності інвестування засобів в дебіторську заборгованість; якість дебіторської заборгованості[1].

Порівняння показників, які характеризують стан дебіторської заборгованості дають змогу визначити основні завдання політики управління дебіторською заборгованістю.

Важливим етапом на шляху успішного проведення аудиторської перевірки стану дебіторської заборгованості та підготовки достовірного висновку про стан його господарства є перевірка наявності та аналіз формування облікової політики підприємства, а саме моменти, що стосуються обліку дебіторської заборгованості.

Метою оцінки управління дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги є визначення збільшення обсягів реалізації продукції, оптимізації обсягів заборгованості та забезпечення своєчасної оплати.

Висновок. Звичайно, кожен аудитор має право самостійно визначати методику проведення аудиту, але чітко поставлена мета і

визначена методика проведення аудиту дебіторської заборгованості спростить роботу аудитора й дасть можливість отримати повну та достовірну інформацію щодо питань дебіторської заборгованості.

Література:

1. Бескоста Г. М. Розробка концептуальних основ забезпечення контролю якості аудиту дебіторської заборгованості / Г. М. Бескоста // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2305>.
2. Волянчук І. А. Облікові та податкові аспекти аудиту безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості // Аудитор України – 2013. - №8. - С.27-35.
3. Олійник С. О. Напрямки удосконалення обліку дебіторської заборгованості/ С. Олійник//Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної інтернет конференції.- Тернопіль: Крок, 2015.- 395с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 1999 р. за № 725/4018. [Текст].

References:

1. Beskosta H. M. Rozrobka kontseptualnykh osnov zabezpechennia kontroliu yakosti audytu debitorskoi zaborhovanosti / H. M. Beskosta // Efektyvna ekonomika. – 2013. – № 9. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2305>.
2. Volianiuk I. A. Oblikovi ta podatkovyi aspekty audytu beznadiinoi debitorskoi ta kredytorskoi zaborhovanosti // Audytor Ukrainy – 2013. - № 8. - S.27-35.

3. Oliinyk S. O. *Napriamky udoskonalennia obliku debitorskoi zaborhovanosti/ S. Oliinyk//Zbirnyk naukovykh prats mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet konferentsii.- Ternopil: Krok, 2015.-395s.*
4. *Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 10 "Debitorska zaborhovanist". Zareiestrovano v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 25 zhovtnia 1999 r. za № 725/4018. [Tekst].*